

odpelji jo od drevesa po podzemeljskih cevih (drenaži), ali pa presadi drevo v bolj suhljato zemljo. Ako pa bolezen iz vlažnosti ne izvira, pušaj mu, odkoplji mu nekoliko prsti od korenin, da mu ne bo sok presilno dotekal.

7. Zlatenica.

Zlatenica se drevesa takrat prime, kadar je preveč v suhi in pusti zemlji, in se pozná, ker drevo dobiva že poleti rumeno perje, raste klavrno, in sadje, če z njega ne pocepa, je drobno, pusto in neokusno. Drevo pa dobiva zlatenico tudi, če preveč v senci stoji. Če hočeš zlatenico drevesu odpraviti, zalivaj ga vrlo in gnoji mu dobro in nasuj mu okrog debla dobre ter rodovitne prsti.

8. Smolika.

Ta napaka je pri sadnem drevju dostikrat nasledek prežive ali spešne rasti. Ta bolezen napada tudi večkrat sadne drevesa, če v močirji stojé, in sicer po neukretnem cepljenji, prehudem gnojenji in če se ob neugodnem času obrezujejo, posebno če se jim hude rane napravijo. Tudi že postarane drevesa se nahajajo, ktere, če so hudo ranjene, se iz njih neka sokrovica poceja, in če je tega solzenja preobilo, je drevesu gotovo v škodo. Ta iztok se vidi največkrat pri koščicastem sadju, to je, pri češnjah, višnjah, marelicah, breskvah in češpljah. Smola se mora do živega lesa izrezati, rana pa z drevesno mažo namazati in dobro obvezati.

Če je smolike obilonst soka kriva, je puščanje večkrat dobro. Neki praktičen vrtnar priporoča zoper to bolezen pogostoma obvezo z mokrimi cunjami, po kateri se gumi zmehča in prav lahko odpravi.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarska skušnja.

* Kako senožeti ali travnike zboljšati. Prvo vprašanje je, kakošna tla ima senožet ali travnik: ali so namreč ilovnate, glinaste ali pa prhličaste in rahle. Če so tla ilovnate, prevleči travnik v jeseni dobro z oestro brano, in sicer tako zlo, da se skor sama prst vidi; po tej prevlaki zahaja zrak v tla, razkrojuje njene skladne dele, posebno po zmrzlini, po kateri se rastline vrlo množé in obraščujejo. Ondi pa, kjer so rahle tla, ne koristi ostra brana toliko, kakor na ilovici, ker v rahli ali peščeni zemlji se pogreša gnojna prst in drugi mineralni drobci. Tù ni nič boljšega, kakor preorati ga; če se senožet ali travnik preorje in razruši, posej ga z ovsom, in namesti da bi bil gnoj podoral, pognoji ovsu po vrhu, zrastel ti bo lep in velik in veliko boš slame ovsene pridelal. Če razun tega travnik tudi nekoliko s koščeno moko ali s kakršnim drugim umetno napravljenim gnojem pognojiš, je pa še boljše. Če pa nečeš travnika preorati, ga nič drugega bolje ne zboljša kakor gnoj, posebno mešani gnoj iz raznih prsti, plevéla in mnogovrstnih družih odpadkov in smeti. Če so pa senožeti z mahom prepete in preraščene, se morajo spomladi, kadar zemlja več ne zmrzuje, z dobro obloženo trnovo brano prav jako prevleči, s katero se mah s travnika potrebi, — in kadar dobro pognojijo, je tudi vrli gnoj. Kaj je pa takrat storiti, kadar ni nič prave zemlje na travniku? Z oestro brano prevlečevati in s kompostom gnojiti; vse drugo zboljšanje bi bilo pa predrago. Po koščeni moki ali pa tičjeku (guanu) se dá senožet tudi kmali zboljšati.

Gospodarska novica.

* Železno golobje gnjezdo. V Sefieldu, angležkem mestu, ki je na glasu zavoljo obile železne robe, posebno pa nožarije, so v lini nekega ondašnjega

kovača naredili golobje gnjezdo iz samih tankih železnih klinčkov, akoravno so imeli na dvorišču dovolj slame. Tehtalo je to gnjezdo blizo 7 funtov.

Za hišne potrebe kaj.

* Zoper gnjusne stenice. Popotnik Landerer piše, da na Grškem moré stenice z morsko čebulo (morskim lukom, Meerzwiebel, scilla maritima), ki se v vsaki lekarnici (apoteki) in tudi po štacunah dobiva prav po ceni. Čebula se na vodi skuha in s to vodo se postelje in druge hišne oprave, komur se je ta mrčes vgnjezdil, prav dobro speró. In preč so stenice in vsa njih zalega.

Od goveje kuge na dalje.

V Dolenji Vasi v senožeškem kantonu je goveje in ovčje kuge konec.

Tudi v Oreheku je ni več, tako, da je zdaj goveja živina celega kostanjeviškega kantona zdrava.

Tudi v Visgarnu v kočevskem kantonu je kuge konec.

Tudi v Zagurji na Notranjskem po poslednjem naznanilu ni bilo nobenega bolnega živinčeta več.

Po takem je zazdaj kuga na Kranjskem popolnoma nehala, ako ni v Préloki v črnomaljskem kantonu poslednji čas še kaka ovca zbolela.

C. k. ministerstvo je dovolilo, da se bo na Kranjskem skušnja naredila, bolezen od ovac cepiti na goveda (blago) in je za te skušnje dovolilo 500 gold.

Izplačevanje odškodnine za goveda, ki so bile ob kugi pobite, se je že začelo.

Poslednje naznanilo c. k. deželne general-komande zagrebške od 29. preteklega mesca že zmiraj nam malo veselega donaša o goveji kugi v vojaški granici, še manj pa iz Bosne.

V vojaški granici je v križevačkem polku kuga potihnila, v sluinskem in ogulinskem polku pa je je zopet več; nekoliko manj je v 1. banskem polku, toliko več pa v 2. — V sluinskem in 2. banskem polku pa razsaja zdaj prav hudo kuga med ovci, ki so jo našle od goved, pa ovce so okužile potem še tudi goveda (blago).

Še bolj žalostne novice pa se slišijo iz Bosne turške, kjer je s to pravo kugo vred tudi veliko boleznih na vranci (črma ali antraksa). V nekterih krajih je pocepalo že vse blago, in ako bo nemarnost turška še dalje taka, pridejo ti kraji ob vso živino. Tudi med ovci imajo kugo. Ker v Bosni kužne kože goved in drobnice dober kup prodajajo, je v vojaški granici zapovedano, oestro paziti na to, da se take kože ne kontrabandirajo čez granico.

Natoroznanske stvari.

Gnjezdijoča opica.

(Troglodytes Calvus.)

Te opice tudi ni še bilo v nobenem zverinjaku videti. Steknil je jo bil Du Chaillu leta 1857, ko je potoval po pomorji v ekvatorni Afriki. Tamkaj jo imenujejo „nšiego mbuve“. Gnjezdo ima ta opica 15—20 čevljev od tal, najraje na katem drevesu bolj na samem. Delata ga oba: on in ona. Ona nanosi pletiva, trt, zelenih vej, potlej pa pleteta, pa tako lepo spleta gnjezdo, da še človek ne bi skor lepše pa boljše splel ga. Potem ga privežeta kam na drevo, da ni nobene veje spodej, zato da pleneče živali, kače in druge ne morejo do njega. Od zgorej je okroglo, kakor kaka kupla, zato da se dež laže oceja ž njega.

Divja je ta opica zeló. Najraje biva v samotnih lesovih, zatoraj zamorci le malokdaj vidijo ktero. On pa ona ne prebivata oba skupaj, pa tudi ne deleč narazen; samo če je on že star, prebiva sam — brez babice kje blizo. Živí ob jagodah, kakoršnih koli. Če na katem kraji nima živeža več, preseli se kam drugam, kjer ostane zopet tako dolgo, dokler je kaj živeža ondukaj. On pa ona se sklicujeta. „Hu, hu!“ tako se kličeta, tako se igrata in pozdravljata. Oglašata se drug drugemu, tako kakor pri nas kukavice: če ena zakuka, pa brž se druga oglasi. Čepet hodita oba: on in ona vsak na svoje mesto zmirom. Zarad dežja imata nad glavo vsak svojo streho iz pletenic in zelenih vej.

Velika je ta opica blizo 4 čevlje, plešasta, in kjer je plešasta, tamkaj je koža črna. Spodej na vratu, na prsih in na trebuhu ji raste volna, črnkasta dlaka, taka kakor mah; na plečih in na hrbtu pa črna, nekoliko siva, 2—3 pavca dolga, na rokah pa je črna prav do členka. Zvečer in ponoči je doma pod svojo streho. Kakor hitro se začne mračiti, pa že gre na drevo.

V teh krajih je tudi dozdej neznani Troglodytes Kulukamba, izmed vseh opic najpodobnejši človeku. Tudi možganov ima več kakor druge opice. Glavo ima okroglo in obraz, dlako pa črno. Pod brado mu rastó mostače. Velika je ta opica še čez 4 čevlje.

Podgoriški.

Šolske stvari.

Učilni načrt za nedeljske in prazniške glavne šole.

(Konec.)

Učilni načrt

za IV. razred nedeljske in prazniške glavne šole.

1. Kršanski nauk se ponavlja v tem razredu združeno z drugimi tremi razredi po vélikem katekizmu. Vsako nedeljo in vsaki praznik eno uro popoldne.

2. Branje. Razumljivo, ogledajoče, urno in povzdignjeno branje slovenskih obrtniških Barentinovih bukev noter do konca. (Te bukve se morajo poprej na slovensko predstaviti.)

Vsako nedeljo in vsaki praznik $\frac{3}{4}$ ure.

3. Fizika. Ustmeno in ogledovavno razlaganje dr. Jan. Krügerjeve fizike za narodne šole noter do konca. — Učitelj rabi bukve samo za-se.

Vsako nedeljo in vsaki praznik $\frac{1}{4}$ ure.

4. Spisje obrtniških, kupčijskih in rokodelskih bukev. — Ostalo kakor v prvem razredu.

Vsako drugo nedeljo (ali praznik) $\frac{1}{2}$ ure, in to tako, da druge $\frac{1}{2}$ ure sledí številkanje.

5. Številjenje. Ponavljanje za 4. red vsakdanje šole.

Vsako drugo nedeljo ali praznik $\frac{1}{2}$ ure, in to tako, da se prve $\frac{1}{2}$ ure spisje učí.

6. Risanje. Od 24. do 30. predloge po Lovretu Schön-u. Drugo kakor v tretjem razredu.

Vsako drugo nedeljo ali praznik 1 uro.

7. Petje. Ponavljanje in nadaljevanje cerkvenih in slovenskih národnih pesem.

Vsakrat $\frac{1}{4}$ ure pred šolo.

8. Žensko obrtništvo. Kakor za prvi razred.

Vsako nedeljo in praznik eno uro po pravi dveurni nedeljski šoli. (H koncu vsakega drugega mesca naj učenik namesti branja in fizike ponavlja poznavo avstrijskega cesarstva po zemljovidu.)

Opazka. V ta razred naj se jemljejo učenci in učenke, ki so 4. razred nedeljske šole dobro dokončali, ali 4. razred nedeljske šole še ponavljati hočejo.

Učilne bukve. Bukve o obrtništvu od prof. Barentina.

Pomočne bukve in sredstva. Vélíki katekizem, fizika Krügerjeva, električni aparat, dobra električna mašina, „fünf Wandtafeln für den Unterricht in der Physik“ von Gustav Battig (in Erfurt), zemljovid avstrijskega cesarstva, popis avstrijskega cesarstva od Čigaleta, die einfache Buchführung, računica za 4. razred, risarske predloge (16—23) Schön-ove, Slov. Grlice, Schulbote, Novice, Tovarš.

Ozir po svetu slovanskem.

Svečanost za sv. Cirila in Metoda v Velehradu na Moravskem.

Velike priprave se delajo v Velehradu zato, da se bo na tem mestu s posebno slovesnostjo praznoval spomin na sv. Cirila in Metoda, ki smo ga tudi mi južni Slovani že praznovali ali ga še le bomo.

Zakaj neki pa bo v Velehradu taka veličastna slovesnost? Naj povemo bravcem, ki še tega ne vejo.

Znano je, da sv. aposteljna in brata Ciril in Metod iz Tesalonike, ki je razun Carigrada najimenitnejše kupčijsko mesto v evropski Turčiji, sta prižgala Slovanom luč sv. vere. Zamogla sta pa to le, ker sta jim oznanovala sv. vero v njih jeziku; prizadevala sta si celó za različne slovanske narečja en jezik znajti, v katerem bi se pisale vsem Slovanom bukve. Kmali se je razširila slava teh oznanovavcev sv. vere po svetu. Rastislav, knez moravski, želi, da bi tudi njegova dežela se pokristjanila, in prosi Cirila in Metoda, naj prideta tudi na Moravsko. Rada sta prišla, pa stanovanje svoje vzela na gradu knezovem, kateremu je ime Velehrad, to je, Vélíki grad.

Velehrad je zdaj vas blizo Hradiša na Marskem; tó je bil cistercijski samostan (klošter), ki ga je neki mejni grof Vladislav, brat českega kralja Otokarja I. leta 1202 ustanovil, kateri pa je leta 1784 nehal. Dolgo preden je ta samostan bil ustanovljen, je tó bilo najstarejše moravsko mesto in stolnica (rezidencija) slovansko-moravskih knezov: od tod ime Velegrad, Vélíki-grad, Velehrad; grad je stal na griču, ki se še zdaj Hradek (gradek) imenuje.

V Velehradu sta sv. Ciril in Metod leta 863 — tedaj ravno pred 1000 leti — dovršila prestavo sv. pisma, katero sta že začela predstavljati, ko sta še doma bila. Tó sta bivala 5 let in odtod sta širila sv. vero krog in krog prav srčno.

Zato se ravno tukaj bode praznovala tisočletnica z največo slovesnostjo. Iz Hrvaškega, Ogrskega, Poljskega pa tudi iz Slovenskega se pričakuje romarjev. Že zdaj potuje pobožnih ljudi v Velehrad iz vseh krajev; že jih je bilo blizo 70.000. Tudi pobožnih darov se je nabralo za popravo in olepšanje cerkve okoli 30.000 fl. Vélíki škof in knez praški je daroval krasni parament in več družega. Tudi žlahne gospé in duhovni darujejo blagemu spominu veliko. Baron Sina je spraznil sobe svoje grajščine v Velehradu, da bojo imeli romarji prostora, ako kateri izmed njih zbolí, skrbelo se bo za vse, da ima stanovanje, postrežbo in zdravniško pomoč.

Tako je Velehrad letos res najimenitniša Božja pot.

Slovstvo slovensko.

„Cvetje iz domačih in tujih logov“, po katerem se je obogatila slovenska književnost že z 10 v obče prav lepimi deli, prične s 16. vezkom novo vrsto, III. šestko (to je, 16., 17., 18., 19., 20. in 21. vezek), ki prinese v teku enega leta (do konca junija 1864) najprvo mične „Poezije“ od J. Bilca, potem Tušekovo „rastlinstvo“ in še eno večih ali dvoje manjih del izvirnih